

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

НАСІННЯ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

Методи відбирання проб
(ISO 542:1990, IDT)

ДСТУ ISO 542:2006

Видання офіційне

15032019-00004

БЗ № 12-2006/802

Київ
ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ УКРАЇНИ
2008

ПЕРЕДМОВА

1 ВНЕСЕНО: Національний аграрний університет

ПЕРЕКЛАД І НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: **М. Кирик**, д-р біол. наук; **А. Парфенюк**, і канд. біол. наук; **В. Круть**, канд. біол. наук; **М. Піковський**, канд. біол. наук

2 НАДАНО ЧИННОСТІ: наказ Держспоживстандарту України від 27 грудня 2006 р. № 375 з 2008–01–01

3 Національний стандарт відповідає ISO 542:1990 Oilseeds — Sampling (Насіння олійних культур. Методи відбирання проб)

Ступінь відповідності — ідентичний (IDT)

Переклад з англійської (en)

4 УВЕДЕНО ВПЕРШЕ

**Право власності на цей документ належить державі.
Відтворювати, тиражувати і розповсюджувати його повністю чи частково
на будь-яких носіях інформації без офіційного дозволу заборонено.
Стосовно врегулювання прав власності треба звертатися до Держспоживстандарту України**

Держспоживстандарт України, 2008

ЗМІСТ

	С.
Національний вступ	IV
1 Сфера застосування	1
2 Нормативні посилання	1
3 Терміни та визначення понять	1
4 Загальні положення	2
5 Устаткування	2
6 Час і місце відбирання проб та обмеження розмірів партії	2
7 Метод відбирання проб	3
8 Розміри проб	4
9 Пакування і маркування проб	4
10 Відправлення проб	4
11 Звіт про відбирання проб	5
12 Додаток А Приклади устаткування для відбирання і розділення проб	5

НАЦІОНАЛЬНИЙ ВСТУП

Цей стандарт є тотожний переклад ISO 542:1990 Oilseeds — Sampling (Насіння олійних культур. Методи відбирання проб)

Стандарт містить вимоги, які відповідають чинному законодавству України.

Стандарт встановлює методи відбирання проб у насінні олійних культур.

До стандарту внесено такі редакційні зміни:

— слова «цей міжнародний стандарт» замінено на «цей стандарт»;

— структурні елементи стандарту: «Титульний аркуш», «Передмову», «Зміст», «Національний вступ», «Терміни та визначення понять» та «Бібліографічні дані» — оформлено згідно з вимогами національної стандартизації України;

— до розділу 2 «Нормативні посилання» додано «Національне пояснення», яке у тексті виділено рамкою.

Копії документів, на які є посилання в цьому стандарті, можна отримати в Головному фонді нормативних документів.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

НАСІННЯ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

Методи відбирання проб

МАСЛИЧНЫЕ СЕМЕНА

Методы отбора проб

OILSEEDS

Sampling

Чинний від 2008–01–01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

У цьому стандарті представлено методи відбирання проб олійного насіння.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті наведено посилання на такі стандарти:
ISO 664:1990 Oilseeds — Reduction of laboratory sample to test sample.

НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЯСНЕННЯ

ISO 664:1990 Насіння олійних культур. Виділення лабораторного зразка для випробовування.

3 ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

У стандарті використовують такі терміни та визначення:

3.1 вантаж (*consignment*)

Кількість олійного насіння, відправленого чи отриманого одночасно та супроводжуваного окремим контрактом або накладною. Він може складатися з однієї чи багатьох партій або частини партії

3.2 партія (*lot*)

Певна частина вантажу, маса якого не перевищує 500 т, і характеризується однорідними ознаками, які дають можливість оцінити її якість

3.3 проба (*increment*)

Невелика кількість олійного насіння, відібраного одночасно з одного місця партії. Серії проб беруть з різних частин партії так, щоб під час змішування вони репрезентували партію

3.4 об'єднана проба (*bulk sample*)

Кількість олійного насіння, отриманого відбиранням та змішуванням проб, окремої партії

3.5 лабораторна проба (*laboratory sample*)

Репрезентативна кількість олійного насіння, отриманого розділенням об'єднаної проби та призначеного для аналізу чи інших досліджень.

4 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1 Проби повинні в повній мірі характеризувати партію, з якої вони були відібрані. Для цього кожен вантаж розділяють фактично або умовно на партії, маса яких не перевищує 500 т. Число проб з кожної партії змішують для отримання об'єднаної проби, з якої послідовним розділенням отримують лабораторні проби.

4.2 Особливу увагу звертають на те, щоб усі інструменти для відбирання проб були чистими, сухими, не мали чужорідних запахів та виготовлені з матеріалу, який не забруднюватиме олійне насіння. Відбирання проб здійснюють таким способом, який забезпечує захист проб, інструментів та ємностей, у яких розміщують зразки, від додаткового забруднення дощем, пилом та іншим.

4.3 Усі дії з відбирання проб здійснюють у короткий період часу, щоб запобігти будь-яким змінам складу цих проб. Якщо один з етапів відбирання проб необхідно здійснювати протягом тривалого часу, проби або проміжні проби зберігають у вакуумних контейнерах.

5 УСТАТКОВАННЯ

Примітка 1. Приклади інструментів для відбирання та розділення проб наведено в додатку А. Існує значна кількість різних типів і варіантів інструментів, а їхні розміри та форми, подані на рисунках, є лише орієнтовними.

Устаткування для відбирання і розділення проб, вказане нижче, є прикладами для кожного випадку.

5.1 Інструменти для відбирання проб з мішків: пробовідбірник (штрикалка), циліндричний щуп, конусоподібний щуп та ручні совки.

5.2 Інструменти для відбирання проб з насипу: лопата, ручні совки, циліндричні щупи, конічні щупи, механічні пробовідбірники та інші апарати для відбирання малих періодичних проб з потоку олійного насіння.

5.3 Інструменти для змішування і розділення проб: розділювальні інструменти, лопати та металева хрестовина.

6 ЧАС І МІСЦЕ ВІДБИРАННЯ ПРОБ ТА ОБМЕЖЕННЯ РОЗМІРІВ ПАРТІЇ

6.1 Загальні положення

Якщо вантаж у вигляді насипу або в мішках, відбирання проб здійснюють під час або на місці завантаження або розвантаження корабля, баржі, вагона чи вантажівки, або під час засипання чи очищення силосної ями або складу, за домовленістю між зацікавленими сторонами. Кожна партія має бути масою 500 т або менше. Спеціальні вимоги до перевезення насипного вантажу подано в 6.2.

6.2 Насипний вантаж

Тут наведено загальні поради щодо проведення необхідних процедур для олійного насіння під час переміщення насипного вантажу кораблем або баржею.

6.2.1 *Перевезення вантажівками або вагонами*

Проби беруть з потоку продукції (метод, якому надають перевагу) під час завантаження або розвантаження (особливо це стосується танкерів, де відбирання внутрішніх проб неможливе) вантажівок і вагонів у стислі строки після завантаження, відбираючи проби щонайменше у п'ятьох різних місцях відповідно до розміру вантажівки або вагона (7.2.2.3), для формування об'єднаної проби з партії масою 500 т або менше.

6.2.2 *Перевезення баржами*

Проби відбирають під час завантаження баржі по всьому об'єму трюму для формування однієї об'єднаної проби з партії масою 500 т або менше.

6.2.3 *Переміщення до силосних ям і складів*

Проби беруть з конвеєрної стрічки, попередньо підраховуючи швидкість руху стрічки, або надають перевагу відбиранню автоматичним саплером з обертальним рухом, знову попередньо підраховуючи швидкість руху стрічки, для отримання однієї об'єднаної проби з партії масою 500 т або менше.

7 МЕТОД ВІДБИРАННЯ ПРОБ

7.1 Загальні положення

Відбирання проб здійснюють відповідні інспектори, призначені зацікавленими сторонами.

Структура партії рідко є однорідною, навіть у разі непошкодженості партії. Тому необхідно брати достатню кількість проб, щоб забезпечити репрезентативність об'єднаної проби.

Із частин партії, які були пошкоджені морською водою чи іншими чинниками під час транспортування або за інших умов, а також втраченого матеріалу, як наприклад за поганої упаковки, і зібраного сміття, яке було повернуто до контейнера, проби відбирають окремо від непошкодженого матеріалу. В кожному виді пошкодженого матеріалу необхідно визначити масу відібраних зразків і відокремити їх від непошкодженого матеріалу.

7.2 Відбирання проб

Відповідно до умов проби відбирають з насипної продукції або з розфасованої в мішках інструментами, зазначеними в 5.1 та 5.2, використовуючи їх відповідно до 7.2.1 та 7.2.2.

7.2.1 Продукція в мішках

Проби беруть з 2 % мішків, що становлять партію, але не менше ніж з п'яти мішків, крім випадків, коли іншу кількість передбачено контрактом або портовою практикою.

Якщо мішки відкриті, проби можна відбирати циліндричними щупами чи іншими відповідними інструментами, бажано після того як мішки будуть спорожнені.

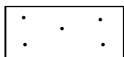
Якщо мішки (наприклад, джутові) закриті, проби відбирають, використовуючи щуп або пробовідбірник.

7.2.2 Продукція насипом

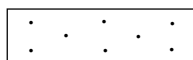
7.2.2.1 Коли відбирання проб здійснюють з продукції у русі (метод, якому надають перевагу), проби беруть по всій ширині потоку, перпендикулярно до його напрямку, з часовим інтервалом, який залежить від швидкості потоку. Якщо використовують автоматичні інструменти, вони повинні мати отвір у три рази більший за найбільше насіння.

7.2.2.2 Якщо насипний матеріал відбирають у трюмі під час розвантаження, проби беруть з якнайбільшої кількості місць, за винятком жолоба, з інтервалами, обумовленими швидкістю розвантаження.

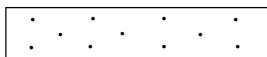
7.2.2.3 Коли відбирання проб здійснюють під час завантаження вагонів або вантажівок, проби беруть щонайменше з трьох рівнів (тому що може статися розшарування матеріалу під час руху) циліндричними або конічними щупами, залежно від продукту, в таких місцях:

У вагонах і вантажівках ємністю до 15 т. Проби відбирають у 5 місцях (посередині та на відстані 500 мм від краю).

У вагонах ємністю від 15 т до 30 т. Проби відбирають у 8 місцях.

У вагонах ємністю від 30 т до 50 т. Проби відбирають з 11 місць.

Якщо тип вагона або вантажівки не дає можливості здійснювати відбирання таким способом, метод відбирання проб повинен бути таким, який застосовують для відбирання проб у русі (основний метод).

7.2.2.4 Коли відбирання проб відбувається з завантаженого самоскида, проби беруть циліндричними щупами, лопатами або механічними сеплерами, відповідно до портової практики.

7.2.2.5 Відбирання проб із силосних ям та складів залежить від місцевих умов.

7.2.3 Лабораторні проби

Щоб отримати необхідне число лабораторних проб, об'єднану пробу перемішують і розділяють інструментами, описаними в 5.3. Число лабораторних проб для аналізу й арбітражу повинно бути визначено в контракті чи інших документах, що погоджуються між покупцем і продавцем.

Для деяких видів насіння (наприклад, арахісу в лушпинні) рекомендується просіяти об'єднану пробу до її розділення, а потім додати дрібну фракцію лабораторних проб у відповідних співвідношеннях. Це гарантує вміст у пробах такої самої кількості дрібної фракції (у відсотках).

8 РОЗМІРИ ПРОБ

Зазвичай, використовують розміри проб, подані в таблиці 1. У деяких випадках необхідні більші або менші проби, відповідно до завдань, що виконуються. Незалежно від розміру об'єднаної проби вони повинні представляти партію.

Таблиця 1 — Розміри проб олійного насіння

Вид продукту	Проба, кг	Об'єднана проба, кг	Лабораторна проба, кг
Копра	1	200	5
Насіння середнього і великого розміру (див. ISO 664)	0,5	100	від 2,5 до 5
Дрібне насіння (див. ISO 664)	0,2	50	від 1 до 2

9 ПАКУВАННЯ І МАРКУВАННЯ ПРОБ

9.1 Пакування проб

Лабораторні проби пакують у тверді повітронепроникні та вологонепроникні контейнери, оснащені такими самими кришками. Контейнери повинні бути повністю заповнені та закриті кришками так, щоб не допускати зміни вологи в пробах.

9.2 Маркування проб

9.2.1 Якщо використовувати паперові етикетки, їх якість і розмір повинні підходити для цього. Отвір в етикетці мусить бути тривким.

9.2.2 Кожна етикетка містить таку інформацію:

- a) корабельний чи дорожній вантаж;
 - b) назва пункту відправлення;
 - c) назва пункту призначення;
 - d) дата прибуття;
 - e) кількість;
 - f) насипом/у мішках;
 - g) характеристики;
 - h) ідентифікаційний знак чи номер партії;
 - i) число і дати накладних або контракту;
 - j) дата відбирання проб;
 - k) місце і точка відбирання проб;
 - l) ким відібрано;
 - m) назва організації, яка відповідає за термін дії контракту.
- Інформація, подана на етикетці, незмінна.

9.2.3 На етикетках для проб з пошкодженого матеріалу також зазначають природу пошкодження та співвідношення або тоннаж пошкодженого матеріалу.

10 ВІДПРАВЛЕННЯ ПРОБ

Лабораторні проби відправляють у найкоротший термін і лише у виняткових випадках після взяття проб проходить більше ніж 48 год.

11 ЗВІТ ПРО ВІДБИРАННЯ ПРОБ

У звіті посилаються на цей стандарт та зазначають на додаток до інформації, необхідної для ідентифікації умов відбирання проб, включаючи відмітки про візуальне заселення їх кліщами. Він відображає природу проби й умови відбирання проб, у тому числі заселення їх комахами, кліщами або гризунами в силосних ямах, на складах або під час перевезення на кораблях чи іншим транспортом.

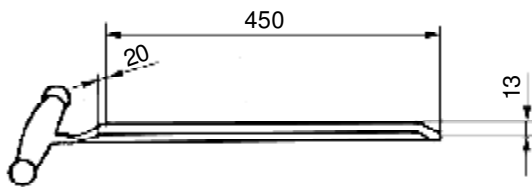
Примітка. Подібне заселення не завжди легко помітити в зразках, за винятком уважного огляду або просіювання.

У звіті також посилаються на будь-які модифікації методик, описаних у цьому стандарті, а також зазначають усі обставини, які могли вплинути на відбирання проб.

ДОДАТОК А (довідковий)

ПРИКЛАДИ УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ ВІДБИРАННЯ І РОЗДІЛЕННЯ ПРОБ

Розміри у міліметрах

Глибина жолоба : 10

Рисунок А.1 — Штрикалка для відбирання проб
(відкритий щуп)

Розміри у міліметрах

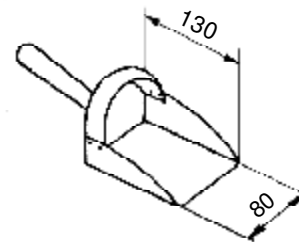
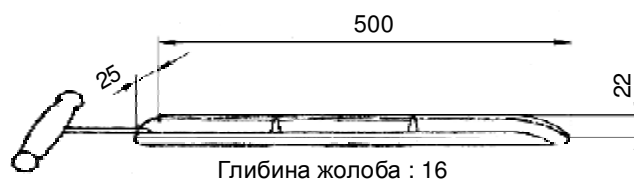

Рисунок А.2 — Ручний совок

Розміри у міліметрах

Глибина жолоба : 16

Рисунок А.3 — Роздільна штрикалка для відбирання проб

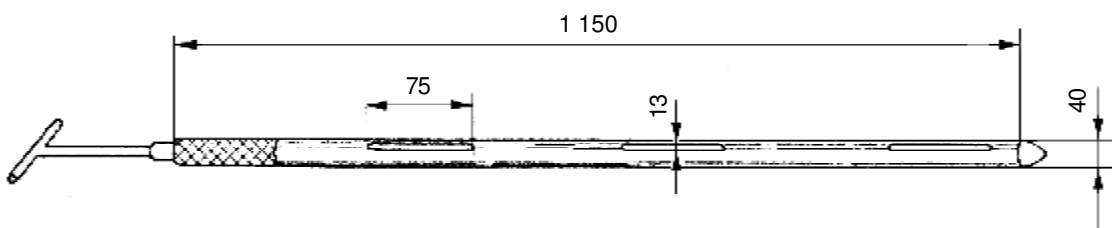

Рисунок А.4 — Циліндричний пробовідбірник
(розділяє об'єднану пробу)

Розміри у міліметрах

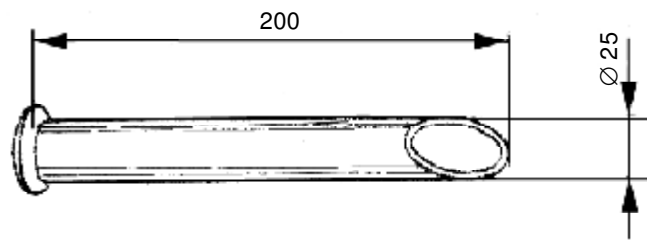

Рисунок А.5 — Конусоподібний щуп для відбирання проб з мішків

Розміри у міліметрах

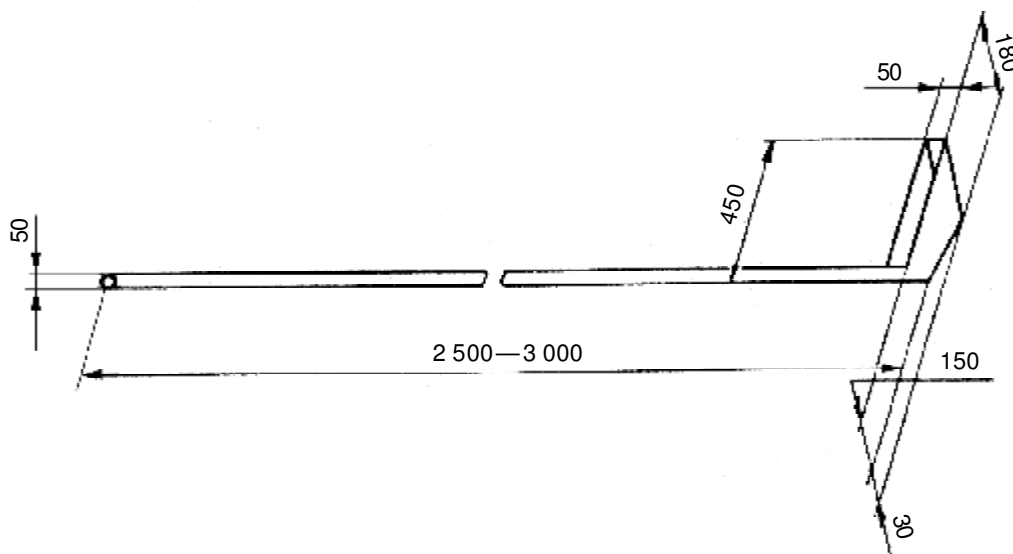

Рисунок А.6 — Пеліканоподібний щуп для відбирання проб з потоку

Розміри у міліметрах

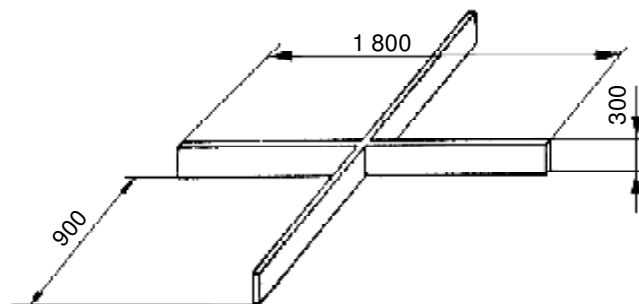

Рисунок А.7 — Металева хрестовина

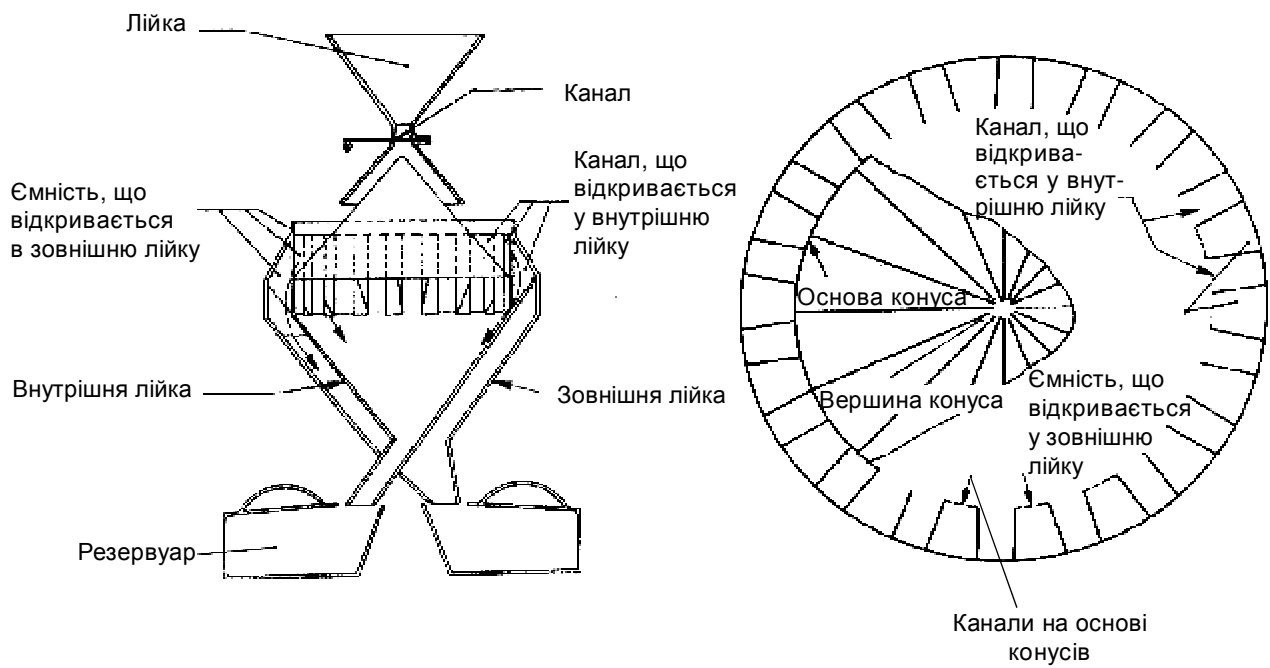

Рисунок А.8 — Конічний розділювач

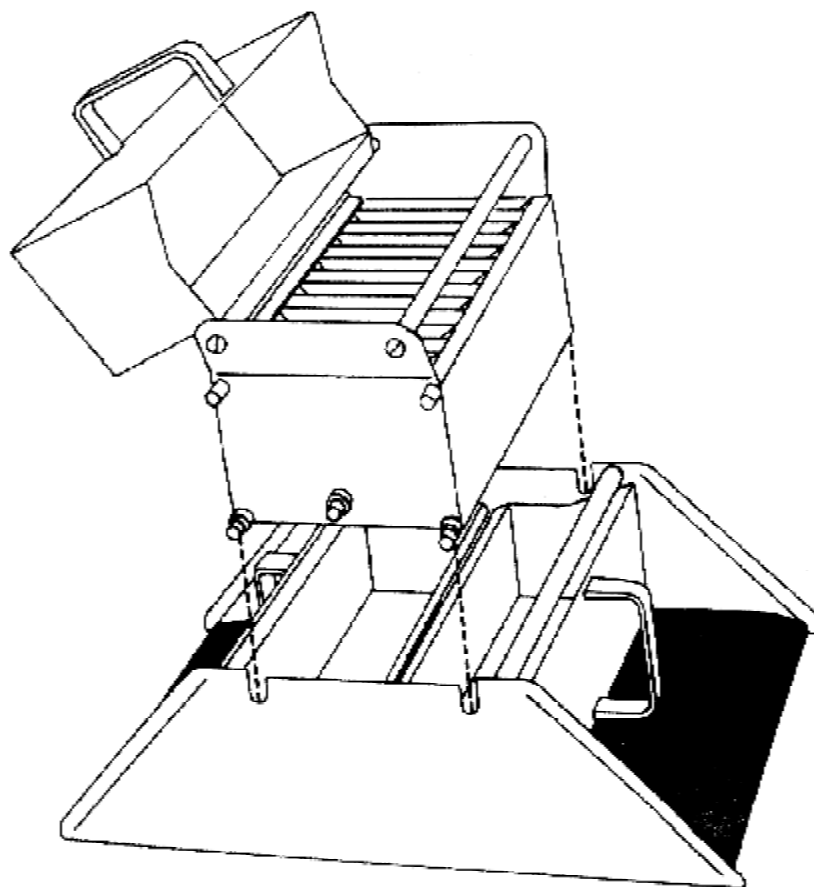

Рисунок А.9 — Багатоотвірний розділювач з сортувальною системою

Код УКНД 67.200.20

Ключові слова: відбирання проб, інструменти, олійні культури, партія, проба.

Редактор **Н. Кунцевська**
Технічний редактор **О. Марченко**
Коректор **Т. Нагорна**
Верстальник **С. Павленко**

Підписано до друку 04.06.2008. Формат 60 × 84 1/8.
Ум. друк. арк. 1,39. Зам. Ціна договірна.

Виконавець
Державне підприємство «Український науково-дослідний
і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»)
вул. Святошинська, 2, м. Київ, 03115

Свідоцтво про внесення видавця видавничої продукції до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції від 14.01.2006 р., серія ДК, № 1647

ІПС № 1–2007

(Підстава — наказ Держспоживстандарту України від 2008–06–12 № 192)

Місце поправки	Надруковано	Повинно бути
<p>С.75, розділ «Національні нормативні документи. Затверджені національні стандарти України» клас 67, «Технологія виробництва харчових продуктів», рядки ДСТУ ISO 7847:2006,</p> <p>ДСТУ ISO 542:2006, ДСТУ ISO 658:2006, ДСТУ ISO 771:2006, ДСТУ ISO 5511:2006</p>	<p>Жири тваринні і рослинні та олії. Визначання поліненасичених жирних кислот з цис-, цис-1,4-дієноювою кислотою (ISO 7847:1987, IDT) Чинний від 01.01.2008</p> <p>Чинний від 01.01.2008 Чинний від 01.01.2008 Чинний від 01.01.2008 Чинний від 01.01.2008</p>	<p>Жири тваринні і рослинні та олії. Визначання поліненасичених жирних кислот з цис-, цис-1,4-дієноювою структурою (ISO 7847:1987, IDT) Чинний від 2008–10–01</p> <p>Чинний від 2008–10–01 Чинний від 2008–10–01 Чинний від 2008–10–01 Чинний від 2008–10–01</p>
<p>С.79,80 «Позначення затверджених національних стандартів України», колонка «З якого часу чинний», рядки ДСТУ ISO 7847:2006, ДСТУ ISO 542:2006, ДСТУ ISO 658:2006, ДСТУ ISO 771:2006, ДСТУ ISO 5511:2006</p>	<p>01.01.2008 01.01.2008 01.01.2008 01.01.2008 01.01.2008</p>	<p>2008–10–01 2008–10–01 2008–10–01 2008–10–01 2008–10–01</p>

(ІПС № 6–2008)